

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA

ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE

DOMENIUL DE DOCTORAT TEOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

Rezumat

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

Arhiep. Prof. Univ. Dr. Teodosie Petrescu

DOCTORAND:

Pr. Zagan Andrei-Dragoș

CONSTANȚA

2021

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA

ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE

DOMENIUL DE DOCTORAT TEOLOGIE

**SFINTELE TAINE DE INIȚIERE. TEMEIURI
BIBLICE ȘI NECESITATEA ÎNȚELEGERII LOR
ÎN ACTUALITATE**

Rezumat

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

Arhiep. Prof. Univ. Dr. Teodosie Petrescu

DOCTORAND:

Pr. Zagan Andrei - Dragoș

CONSTANȚA

2021

CUPRINS

INTRODUCERE

1. Importanța, actualitatea și obiectivele cercetării.....	6
2. Metode moderne de cercetare.....	11

CAPITOL I

IMPORTANȚA ÎNȚELEGERII SFINTELOR TAINE ÎNTR-O SOCIETATE SECULARIZATĂ DIN PERSPECTIVA NOULUI TESTAMENT

I.1. Taina din perspectiva analizei terminologice în teologie și filosofie.....	13
I.2. Valențele terminologiei tainei (misterion) în teologia Sfântului Pavel.....	16
I.3. Relația dintre misteriologie și rațiune.....	27
I.4. Relația har, taină, mântuire.....	31
I.5. Înțelegerea Sfințelor Taine de inițiere, fundament al stabilității în Hristos.....	33
I.6. Relația insolubilă între Duhul Sfânt, Biserică și Sfintele Taine și importanța înțelegerii ei în actualitate.....	44
I.6.1. Biserică și Taine.....	44
I.6.2. Importanța înțelegerii lucrărilor harului divin în zilele noastre.....	49
I.6.3. Cheamarea Duhul Sfânt prin rugăciune, realitate a prezenței lui Hristos în Biserică și factor al neschimbabilității tainelor.....	51
I.6.4. Invocarea Sfântului Duh în tainele de inițiere, temeiul prezenței reale a lui Hristos prin lucrarea Sfântului Duh.....	56

CAPITOL II

DOCTRINA BOTEZULUI ÎN SFÂNTA SCRIPTURĂ, ÎN TRADIȚIA APOSTOLICĂ ȘI TRASNPUNEREA EI ÎN ACTUALITATE.....63

II.1. Temeiurile Vetero-Testamentare ale Botezului creștin.....65

II.2. Mesianismul botezul lui Ioan, prefigurare a botezului creștin.....67

II.3. Ritualul baptismal conform Noului Testament și imposibilitatea modificării lui conform cerințelor societății secularizate.....71

II.3.1. Temeiul ritualului botezului creștin conform teologiei Sfintei Scripturi.....71

II.3.2. Instituirea botezului creștin. Lucrarea și ritualul său în Noul Testament, semne ale unicității sale.....76

II.3.3. Definitivarea ritualul botezului în practica Sfinților Apostoli.....81

II.4. Ritualul și doctrina Sfântului Botez conform Noului Testament și Sfintei Tradiții.....84

II.4.1. Elemente de ritual al Sfântului Botez în cadrul Noului Testament, expresii consacrate a botezului de astăzi.....84

II.4.2. Elemente de doctrină ale botezului din Noul Testament, fundamentele neschimbabilității botezului de astăzi.....93

CAPITOL III

DOCTRINA ȘI RITUALUL MIRUNGERII ÎN NOUL TESTAMENT, ÎN TRADIȚIA APOSTOLICĂ ȘI POST-APOSTOLICĂ. ÎNȚELEGEREA EI ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ

III.1 Importanța înțelegerii mirungerii în societatea actuală.....105

III. 2. Taina Mirungerii conform referatului Biblic, fundament al exercitării ei astăzi.....106

III.3. Ritualul și doctrina Mirungerii exprimate prin tradiția apostolică, fundament al practicii ei astăzi.....	114
--	-----

III.4. Păstrarea doctrinei și a ritualului mirungerii în perioada post-apostolică, fundament al ritualului din Biserica Ortodoxă de astăzi.....	119
---	-----

CAPITOL IV

SFÂNTA EUHARISTIE, A TREIA TAINĂ A INIȚIERII. COMUNIUNE INCOMPREHESIBILĂ ÎNTRE NECREAT ȘI CREAT

IV.1. Sfânta Euharistie, taina unirii dintre Necreat și creat.....	128
--	-----

IV.2. Sfânta Euharistie – taina comuniunii în Hristos. Încununare a botezului și a mirungerii.....	133
--	-----

IV.2.1. Euharistia, desăvârșire a tainelor inițierii.....	134
---	-----

IV.2.2. Inseparabilitatea euharistiei de Biserică, de botez și mirungere.....	140
---	-----

IV.2.3. Efectul euharistiei în Biserica lui Hristos și înțelegerea lui în actualitate...144	
---	--

IV.3. Relația dintre Euharistie și iubirea creștină ca efect al încorporării tuturor în Hristos și în Biserica Sa.....	150
--	-----

IV.3.1. Aspectul de jertfă ca fundament al iubirii lui Hristos din perspectiva temeiurilor scripturistice ale Legii vechi.....	151
--	-----

IV.3.2. Jertfa Logosului întrupat, fundament al eficienței euharistiei pentru toți cei botezați.....	157
--	-----

IV. 4. Importanța și necesitatea jertfei umane în Hristos pentru experiența iubirii lui Dumnezeu.....	164
---	-----

CONCLUZII.....	168
-----------------------	------------

BIBLIOGRAFIE.....	179
--------------------------	------------

Sfintele Taine au fost dintotdeauna un mister incomprehensibil omului îndepărtat de Dumnezeu. Astăzi, mai mult ca oricând, în societatea în care trăim și care propune ca valori non-valorile, în societatea în care sufletul omului nu mai contează, este imperios necesar ca omul să cunoască și să înțeleagă importanța apartenenței sale la Hristos și la Biserica Sa, apartenență realizată prin intermediul Sfintelor Taine în general și a tainelor de inițiere în special. Pornind de la faptul că numai prin Hristos omul se poate defini ca și coroană a întregii creații, deci făptură rațională capabilă de dialog și iubire cu Creatorul, rezultă că înțelegerea Botezului, Mirungerii și Euharistiei, în cadrul societății secularizate a secolului nostru este imperios necesară pentru ca omul să nu uite că este ființă dihotomică, creată din iubire de Dumnezeu pentru a rămâne în iubirea Lui.

Cuvântul mister a fost investit de-a lungul vremurilor cu diverse conotații religioase, culturale, filosofice, existențiale și datorită acestora este dificil să cuprindem într-o singură definiție toate aceste înțelesuri¹. Semnificațiile și sensurile religioase definite în studii, descrieri și comparații ale fenomenului religios par să se fi realizat într-o formă adecvată numai în perioada greacă a culturii, mai precis prin mitologiile și teogoniile lui Homer și Hesiod care ar constitui prima dovadă de aplicare a rațiunii asupra faptului religios². De aceea mulți din termenii folosiți astăzi în studiile de istorie a religiilor sunt de origine greacă.

Lumea filosofiei a fost fascinată de ceea ce poate exprima această terminologie. Marii filosofi, studiind printre altele tot ce ține de natura lucrurilor, definesc această natură ca pe un mister, ce-și are fundamentul într-un mister incognoscibil raționalității. Deși unii au reușit prin intermediul analizei logice să ajungă la o anumită profunzime în exprimarea sensului misterului, totuși nimeni din lumea filosofică nu a reușit să înțeleagă rădăcina acestuia. „Cât de mult caută omul să-l atingă, el ajunge întotdeauna într-un moment sau într-un loc care se cheamă poarta misterului. Prin această poartă a abisului care dă spre infinit, misterul apare sub forma palpabilă și inteligibilă”³.

Nefiind numai trup, omul deși este stăpân peste materialitatea lumii, totuși nu se poate limita la aceasta, tocmai datorită aspirației pe care sufletul lui o are permanent către Creator. El poartă în sine ca dar al creației Chipul lui Dumnezeu și tinde permanent către asemănarea

¹ Dom Odon Casel, *Le Mystere du Culte...*, p. 86.

² J. Martin Velasco, *Introducere în fenomenologia...*, p. 17.

³ Yves Raguin, *DDR*, Ed. Presses Universitaires de France, L-2, Paris, 1993, 3e edition, p.1383

cu El, fapt demonstrat în ideea că materialitatea lumii nu-i poate satisface niciodată omului dorința de înălțare către Absolut, adică către Dumnezeu.

Planul mântuirii tuturor în Hristos este exprimat în teologia paulină în cadrul Epistolei către Romani unde Apostolul spune: „Pentru că nu voiesc, fraților, ca voi să nu știți taina aceasta, ca să nu vă socotiți pe voi înșivă înțelepți; că împietrirea s-a făcut lui Israel în parte, până ce va intra tot numărul neamurilor” (Rom. 11, 25). Acest temei pune în lumină universalitatea Tainei lui Dumnezeu, Care dorește mântuirea tuturor neamurilor prin unica jertfă a Logosului. Mai mult, revelația de care se bucura poporul ales este acum desăvârșită de revelația realizată de Mântuitorul, iar acesta nu se adresează numai unui popor ci întregului neam omenesc.

Din cele evidențiate înțelegem că „dezvoltările pauline asupra misterului se înscriu într-o tradiție dogmatică, tradiție în care cuvântul mister și grupul de termeni conecși erau folosiți ca mijloace de exprimare”⁴. Pentru Apostolul Neamurilor cuvântul taină și respectiv mister reprezintă în special împlinirea în Hristos a planului etern al lui Dumnezeu, existent din veci în Dumnezeu, întâi ascuns neamurilor, pentru ca la vremea potrivită, când erau pregătite pentru împlinirea lui, să fie revelate desăvârșit prin Persoana Fiului.

Misterul este adesea exprimat în taina Bisericii, căci prin Hristos, în Biserica Sa, taina lui Dumnezeu este revelată tuturor celor ce primesc tainele de inițiere. Deși la cunoașterea rațională a tainei lui Dumnezeu au acces toți cei care doresc, căci sunt chemate toate neamurile, totuși, în ceea ce privește cunoașterea tainei prin experiență, prin trăire directă a adevărului revelat, aceasta se poate realiza numai prin intermediul harului Sfintelor Taine, deci prin primirea în primă fază a harului tainelor de inițiere. Pentru a exprima cunoașterea misterului Apostolul Pavel folosește „cuvintele epignosis, synesis, care desemnează nu numai o cunoaștere rațională, dar și o experiență interioară prin harul Duhului Sfânt”⁵.

Înțelepciunea despre care vorbește Sfântul Pavel este una specială⁶, particulară care își are izvorul în har. Învățătura sau cunoașterea pe care o dobândește prin colaborarea cu harul divin este diferită de orice putere rațională, depășindu-o, înțelepciunea paulină fiind „învățată de la Duhul Sfânt” (I Cor. 2, 13). Misterul paulin implică așadar o mistică:

⁴ Karl Prumm, *Suppl.D.B.*, Tome sixieme, sous la direction..., p. 187.

⁵ Aime Solignac, *Doctrine ethistoire*, tome, X (fonde par M.Viller, F. Cavallera, J. de Guilbert), Ed. Beauchesne, Paris, 1980, p. 1867.

⁶ Marcus N.A. Bockmuehl, *Revelation and Mystery in Ancient Judaism...*, p. 147.

însușirea lui prin credință produce ca efect în credincios o lumină și o forță care îl întărește, îl acoperă și se revarsă, dar îl introduce într-o stare de recunoștință și dragoste efectivă după exemplul lui Hristos și în comuniunea harului cu El. Nu este vorba mai întâi de experiențe ieșite din comun, chiar dacă Pavel a cunoscut astfel de experiențe, ci de o acțiune a Duhului prin harul care transformă omul interior, făcând să locuiască Hristos în inimi, înrădăcinat și întemeiat pe dragoste. De aceea spune Apostolul „Să vă dăruiască, bogăția slavei Sale, ca să fiți întăriți, prin Duhul Său, în omul dinăuntru, și Hristos să Se sălășluiască în inimile voastre” (Efes. 3, 16-17).

Înțelepciunea exprimată de Pavel este darul lui Dumnezeu. El depășește filosofii care, deși iscușiți în cuvânt, trăind în afara relației cu Hristos, nu L-au cunoscut pe El. Pavel exprimă o înțelepciune dincolo de cuvinte, vorbind despre planul imuabil al creației realizat de Dumnezeu. Această cunoaștere nu poate fi nicidecum rodul gândirii omenești, ea fiind primită ca un dar din partea Celui prin Care toate s-au făcut. Acest lucru este evident în cadrul Epsictolei către Corinteni unde Sfântul Pavel spune: „Căci de vreme ce întru înțelepciunea lui Dumnezeu lumea n-a cunoscut prin înțelepciune pe Dumnezeu, a binevoit Dumnezeu să mântuiască pe cei ce cred prin nebunia propovăduirii” (I Cor. 1, 21).

Genialitatea Sfântului Pavel este evidentă în modul exprimării înțelesurilor tainei. Maniera didactică în care pune în evidență structura obiectivă a tainei face ca exprimarea adevărilor revelate să fie înțeligibile auditoriului. Pentru a expune aspectele diverse ale tainei el folosește categoriile rațiunii. Astfel Dumnezeu este văzut ca origine ultimă a tainei, iar Hristos este prezența ei în lumea fizică în postura Sa de Mediator, între Necreat și creat.

Sfintele Taine trebuie înțelese prin întrepătrunderea dintre rațiune și credință, căci omul, ființă dihotomică, alcătuită din trup material și din suflet nematerial, deci nevăzut, primește Sfintele Taine în forma lor duală, adică în formă văzută și nevăzută. Forma nevăzută a Sfintelor Taine face referire la harul divin, care se pogoară prin Duhul Sfânt, în rugăciunea preoției sacramentale, peste forma văzută a Sfintelor Taine, adică peste materie, pe care o sfințește, materie pe care rațiunea umană o cunoaște și o poate explica. Întrepătrunderea dintre materie și har este necesară dihotomiei ființei umane.

Este important pentru omul zilelor noastre să simtă lucrarea harului și să înțeleagă rațional rolul Sfintelor Taine de inițiere, pentru a nu le percepe ca pe simple ritualuri lipsite de har, efectuate în amintirea evenimentelor realizate de Hristos, așa cum face lumea

protestantă. Fără primirea harului de la Duhul Sfânt prin intermediul Sfintelor Taine, omul rămâne străin de Dumnezeu, necunoscând adevărul revelat care evidențiază, așa cum spune Apostolul: „prin har sunteți mântuiți” (Efes. 2, 5). Desigur că harul divin „nu mântuiește de la sine”⁷, însă primirea lui prin Sfintele Taine deschide omului rațiunea de a lucra faptele cele necesare mântuirii, iar acestea se realizează prin întrepătrunderea dintre credință și rațiune. Cu alte cuvinte, harul, credința și faptele bune, manifestate în deplină libertate, în conduc pe om către mântuire. Așadar, Sfintele Taine sunt forma văzută a transiterii harului lui Dumnezeu în chip nevăzut.

În Biserică darul crucii este accesibil tuturor credincioșilor care, prin tainele de inițiere, Botez, Mirungere și Euharistie, devin mădulare vii ale trupului lui Hristos, adică ale Bisericii al cărei cap este Fiul lui Dumnezeu. În cadrul ei, creștinii primesc permanent harul divin necreat prin Sfintele Taine. Ea este vistieria din care credincioșii prin lucrarea Duhului Sfânt primesc harul, colaborează cu el și își împropriază roadele mântuirii obiective.

Din această relație rezultă caracterul indisolubil dintre Biserică și Sfintele Taine, aceste două elemente fiind cele ce ridică pe om la starea de îndumnezeire după har, desigur în contextul în care omul, în deplină libertate de voință, primește harul divin și lucrează faptele mântuirii.

Prin harul divin comunicat omului prin Botez, Mirungere și Euharistie, întâlnirea cu Hristos nu este una în potență, ci în realitate, căci harul face experiabilă prezența vie a lui Hristos în viața credincioșilor. De aici înțelegem că Sfintele Taine nu sunt simple simboluri, așa cum dorește societatea secularizată să le definească, ci sunt lucrări vizibile prin care se împărtășește în chip nevăzut harul lui Hristos, prin Duhul Sfânt. Relația dintre om și Dumnezeu exprimă prin harul împărtășit umanului prin Sfintele Taine, o altfel de simțire, o înaintare liberă și conștientă către Dumnezeu, Care se descoperă permanent și niciodată nu se epuizează. Prin Sfintele Taine omul intră „în contact viu cu misterul cultic sfințitor al lui Hristos”⁸.

Definirea Sfintelor Taine ca simboluri nu înseamnă scoaterea a tot ceea ce este real din ele, căci, singura modalitate în care ele pot fi privite ca simbol este așa cum învață

⁷ Bobrinoskoy, Boris, *Le Mystere de la Trinite.Cours de theologie...*, p. 100.

⁸ H. Schillebeeckx, *Hristos – Taina întâlnirii noastre...*, p. 121.

părintele Stăniloae, „domeniul în care văzutul este a parte a nevăzutului și ca atare îl cuprinde, căci o parte poate reprezenta întregul, pe baza participării”⁹.

Harul Sfintelor Taine reprezintă apogeul întâlnirii dintre Necreat și creat. El depășește puterea cuvântului rostit în predică, tainele reprezentând întrepătrunderea dintre cuvânt și faptă, iar cel ce le primește se face părtaș roadelor mântuirii obiective, pe care le poate subiectiviza prin efort personal și prin colaborarea cu harul divin. Unul dintre efectele colaborării cu harul primit în tainele de inițiere este exprimat impecabil de Sfântul Nicolae Cabasila care evidențiază: „Când însă au ajuns să primească Botezul și Duhul cel mângâietor a ajuns să se reverse în sufletele lor, atunci s-au făcut alți oameni, oameni noi însuflețiți de viață nouă și pildă făcându-se unii altora, au început să aprindă flacăra lui Hristos, atât în sufletele lor, cât și ale altora”¹⁰.

Chipul lui Dumnezeu din om, primit prin creație și întunecat prin păcatul neascultării este restaurat prin harul taineor de inițiere, lucru evidențiat de Sfântul Pavel când spune corintenilor: „Privind ca în oglindă, cu fața descoperită, Slava Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului” (II Cor. 3, 18). Această lucrare se realizează prin primirea tainelor de inițiere, căci prin Botez, Mirungere și Euharistie, ne împărtășim de chipul lui Hristos, ca și noi, cei ce am primit în dar Chipul lui Dumnezeu, să putem lucra la procesul asemănării cu Dumnezeu.

Teologia patristică în deplin acord cu Sfânta Scriptură evidențiază că Fiul lui Dumnezeu este Taina Originară sau izvorul tuturor tainelor. De aici rezultă că înțelegerea tainelor de inițiere ca simple simboluri are efecte în viața omului și implicit a societății. Reducerea tainelor la simboluri fără fundament real exprimă scoaterea lor din sacru și reformularea în profan. Această reformulare pe care o propune societatea actuală presupune despărțirea tainelor de inițiere de Izvorul lor, iar efectul principal este afundarea omului într-o stare lipsită de har.

Dacă actul întrupării elimină distanța dintre Dumnezeu și om, Fiul lui Dumnezeu făcându-se frate al nostru după omenitate¹¹, Sfintele Taine în general și tainele de inițiere în special reprezintă anularea distanței în timp și spațiu dintre Necreat și creat, căci omul

⁹ **Pr. Prof. D. Stăniloae**, *Ființa tainelor în cele trei confesiuni...*, p. 10.

¹⁰ **Sfântul Nicolae Cabasila**, *Despre viața în Hristos...*, p. 56.

¹¹ **Hans Urs von Balthasar**, *Liturgie cosmique*, traduit par L. Lhaumet et H. A. Prentout, Aubier, Paris, 1947, p. 76.

este iertat prin Botez, prin Mirungere primește darurile Sfântului Duh, deci devine ființă capabilă de apropierea intimă cu Dumnezeu, iar în cadrul Sfintei Euharistii se realizează minunea incomprehensibilă rațiunii, cum creatura mănâncă Trupul lui Hristos și în loc să ardă, se desăvârșește și înaintează către îndumnezeirea după har.

Prin harul Sfântului Botez, omul primește o putere specială care întărește credința și dorința de o cunoaștere tot mai profundă a lui Dumnezeu. Această lucrare a harului, deplin acceptată de voința umană, este una reală, ce nu poate fi despărțită de măreția tainei. Ea este ceea ce societatea contemporană nu poate înțelege atunci când exprimă dorința de a reduce valoare Botezului la o simplă ceremonie simbolică. Săvârșirea Sfântului Botez înseamnă „nașterea din nou”, „din apă și din Duh” a celui ce vine la Sfânta Taină. Harul este real, și se împărtășește celui nou Botezat din iubirea Creatorului față de coroana creației Sale.

Empatia pe care o simțim atunci când vedem suferința cuiva este reală de unde rezultă că are loc o schimbare ontologică în om, iar prin participarea la baia Botezului, schimbarea ontologică a omului este reală, căci ia parte la moartea Fiului lui Dumnezeu și la învierea Sa prin lucrarea harului divin.

Prin baia Botezului omul devine nou, poartă în sine Chipul lui Dumnezeu și având model pe Hristos, poate tinde către asemănarea cu Dumnezeu. Prin această Sfântă Taină, „omul nostru cel din afară se trece, iar cel dinăuntru se înnoiește din zi în zi” (II Cor. 4, 16). Botezul este taina primă prin care omul intră în relație cu Dumnezeu, începând experiența trăirii în El, fapt imposibil de realizat în alt mod, într-un mod detașat de Hristos. Fără unirea ipostatică realizată în Persoana lui Hristos, „natura divină și natura umană erau separate. Exista un contact între cele două naturi, însă nu și comuniunea”¹².

Taina Mirungerii, care urmează imediat după Botez, este a doua interacțiune a omului cu harul divin necreat. Această taină are ca scop principal întărirea harului primit prin Botez. Ea este prefigurată la Botezul Fiului lui Dumnezeu, ce preînchipuie ungerea deosebit de importantă pentru omul care dorește să facă parte din Biserica lui Dumnezeu. De aceea Sfântul Pavel exprimă: „iar Cel ce ne întărește în Hristos, și ne-a uns pe noi este Dumnezeu, Care ne-a și pecetluit și a dat arvuna Duhului în inimile noastre” (II Cor. 1, 21-22).

¹² P. Nellas, *Theologie de l'image*, în *Contacts*, 1973, nr. 84, p. 273.

Prin această Sfântă Taină, omul este chemat la marea demnitate a preoției universale, căci toți cei Botezați sunt unși cu mir pentru a face parte din preoție universală, preoție ce-i diferențiază pe creștini de neamurile păgâne. Temeiul acestei teologii este oferit de Sfântul Petru care spune: „voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat dintru întuneric” (I Petru, 2, 9).

Sfânta Euharistie este taina care încununează Botezul și Mirungerea. Prin ea omul nou născut din apa Botezului, după ce primește pecetea prin care se definește ca fiu al lui Dumnezeu după har, se unește deplin cu Hristos în cadrul Sfintei Euharistii. Primirea Sfintei Împărtășanii exprimă capacitatea omului de a se apropia de Hristos ca urmare a întrării în cadrul Bisericii prin Botez și Mirungere.

Gustând în mod real din trupul și sângele Fiului lui Dumnezeu în cadrul Sfintei Euharistii relația dintre Divin și uman este transpusă într-o altă lumină, umanul exprimând o de simțire aleasă, o trăire duhovnicească specială, total incomprehensibilă celor lipsiți de trăirea în Dumnezeu. În Euharistie intimitatea dintre Necreat și creat este maximă căci „cel ce se alipește de Domnul este un singur duh cu El” (I Cor. 4, 17). Din această întâlnire omul gustă din har, îl simte și colaborează în mod liber cu el, astfel încât voința lui este una cu voia lui Hristos. Acest lucru exprimă Sfântul Pavel când spune: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” (Gal. 2, 20).

Neschimbabilitatea tainelor de inițiere este o certitudine prin faptul că rugăciunile sunt o formă de mărturisire de credință. Această credință este premergătoare lucrărilor harului, între credință și har fiind o reciprocitate indisolubilă¹³. Rugăciunile tainelor de inițiere cuprind teologia hristologică unită cu cea antropologică, această unitate reprezentând cea mai cuprinzătoare mărturisire. În ele lucrarea divină pentru om este evidențiată deplin, iar invocarea Duhului Sfânt în momentul central al tainelor face ca harul divin necreat să se pogoare prin lucrarea Duhului peste materie și peste om.

Faptul că Hristos este Cel care realizează Sfintele Taine, deci și pe cele de inițiere, este demonstrată impecabil de Sfântul Nicolae Cabasila care afirmă: „Domnul nostru Iisus Hristos nu mai este prezent ca odinioară, printr-o comuniune de viață, de legături și de

¹³ Jean Damascene, *La foi orthodoxe...*, p. 82.

ocupații, ci într-un chip mai desăvârșit, prin care noi înșine devenim membrele Sale și formăm un sigur trup și un singur suflet cu El¹⁴.

Din acest motiv tainele de inițiere nu se pot schimba nici în doctrină, nici în structură după voia societății, căci Cel ce este săvârșitorul lor, este Cel prin care toate s-au făcut și din acest motiv realitatea harului împărtășit nu poate fi contestată. Diferența dintre cei care cred și cei care nu cred, deși toți sunt creștini ce au primit tainele de inițiere constă în libertatea voinței umane de a colabora sau nu cu harul primit. Prin colaborarea cu el rodește credința și faptele cele bune ale credinței aducătoare de mântuire, iar prin absența acestei colaborări rezultă o îndepărtare voită a omului de Dumnezeu, de Biserică și de har.

Un alt aspect ce trebuie menționat împotriva celor ce se exprimă pentru modificarea rânduielii tainelor este acela că Sfintele Taine aparțin Bisericii lui Hristos, iar cei din afara Bisericii nu pot exprima dorințe care să distrugă rânduiala comunității de credincioși. Biserica este alcătuită din mai multe mădulare, fiecare creștin ce a primit tainele de inițiere și conlucrează cu harul nu doar că aparține Bisericii, dar este parte activă a ei prin fructificarea darurilor pe care le-a primit în Sfintele Taine pentru folosul celorlalți membrii. Așadar, schimbarea rânduielii tainelor presupune o denaturare a funcționalității Bisericii, ea având ca fundament aceeași credință și același Botez. De aici rezultă că Sfintele Taine trebuie să rămâne neatinse de secularismul lumii, căci numai prin ele credincioșii au parte de comuniunea de dincolo de cuvinte cu Dumnezeu Cel întreit în Persoane.

Înțelegând că scopul omului este acela de a ajunge la îndumnezeirea după har, și coroborând această înțelegere cu relația ce se stabilește între Necreat și creat prin harul Sfintelor Taine, deducem în mod firesc că inițierea omului în Biserică este o condiție a mântuirii, iar schimbarea ei nu se poate realiza ca rezultat al voii umane, ci numai prin descoperire dumnezeiască. Cu alte cuvinte, ceea ce Hristos a întemeiat pe pământ nici puterile iadului nu pot birui, iar de aici înțelegem că pentru ca actul îndumnezeirii omului după har să fie realizabil în realitate, este imperios necesar ca nimic din cele ce le-am primit de la Hristos să nu se schimbe.

Punând în analogie toate acestea, putem spune așa cum frumos evidențiază Sfântul Ioan că „În Domnul nostru Iisus Hristos sunt două lucrări: ca Dumnezeu consubstanțial cu

¹⁴ **Nicolas Cabasilas**, *La vie de Jesus Christ...*, p. 26.

Tatăl și ca om consubstanțial cu noi, El are lucrarea naturii omenești”¹⁵. De aici rezultă că lucrarea este efectul puterii. Teandria lucrărilor din Persoana lui Hristos reprezintă cheia înțelegerii lucrărilor divine ce se realizează în Biserică prin harul Sfințelor Taine. Așa cum Fiul lui Dumnezeu lucra cele dumnezeiești prin trupul material, așa și cei care primesc tainele de inițiere pot colabora cu harul divin făcând din viața lor o împreună-lucrare între divin și uman.

Lucrarea pentru îndumnezeirea după har este imposibil de înțeles și de practicat pentru cel care nu dorește să colaboreze cu harul divin primit prin Sfintele Taine. Importanța înțelegerii rolului harului divin în lucrarea umană este una capitală. Numai prin acceptarea harului și prin colaborarea cu el voința umană dobândește dinamică divină, dorință de împlinire în Hristos, dorință de integritate psiho-somatică și deci dorința de înaintare către desăvârșire.

Dihotomia firii umane cere în mod imperios o curățare într-un mod îndoit, adică trupul prin apa Botezului și sufletul prin lucrarea Duhului Sfânt. Numai prin această dublă curățire, omul este liber de păcat și viu pentru Dumnezeu, Sfântul Duh înnoind în om cuvântul Scripturii care spune că a fost creat „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu”. Dacă apa arată chipul morții, prin lucrarea Duhului Sfânt, neofitul primește arvuna vieții.

Din totalul Sfințelor Taine se poate observa că invocarea Duhului Sfânt se realizează în mod diferit. Teologul Paul Evdochimov evidențiază acest lucru atunci când spune că „în centrul fiecărei taine există Cincizecimea sa proprie, adică pogorârea Sfântului Duh”¹⁶.

Un aspect deosebit de important ce trebuie subliniat ca argument al neschimbabilității tainelor este acela că așa cum lucrarea lui Hristos este reală, fiind dovedită nu doar teologic, ci și istoric, la fel de reală este și lucrarea Duhului Sfânt, Acesta prelungind în istorie trupul lui Hristos înviat în Biserică Sa, până la sfârșitul veacurilor. Mai mult, prefăcerea materiei sfințelor taine denotă o reală și indisolubilă legătură între lucrarea Duhului Sfânt și materia pe care o preschimbă. Din acest motiv, este imposibil ca cineva să modifice rânduiala tainelor sau să le considere numai simple simboluri ce nu au o relație vie și activă între Necreat și creat.

¹⁵ **Nicolas Cabasilas**, *La vie de Jesus Christ...*, p. 81.

¹⁶ **Paul Evdochimov**, *L'Orthodoxie*, Paris, 1965, p. 364.

Invocarea Duhului Sfânt reprezintă partea centrală a tainelor de inițiere. Prin ea se realizează o dublă prefăcere: a materiei prin umplerea lor de harul divin și a omului care tinde către asemănarea cu Dumnezeu, deci către firea Împăratului așa cum frumos evidențiază Sfântul Nicolae Cabasila.

Trebuie menționat și faptul că preschimbarea atât a elementelor cât și a credincioșilor nu este un act eminate divin, căci este o întrepătrundere între libertatea și voința umană care dorește apropierea de Dumnezeu și lucrarea Duhului Sfânt care prin harul divin vine în ajutorul omului. Astfel, lucrarea de sfințire nu este un act incontrollabil pentru om, ci un act deplin conștient. Rațiunea dorește apropierea de Dumnezeu și se mișcă în acest sens printr-un act liber. Colaborarea cu harul divin face ca voința umană să poată atinge obiectivul îndumnezeirii după har, singurul scop pe care coroana creației ar trebui să-l aibă în această viață. Această sinergie reprezintă „trecerea vieții și puterii tainelor în voința noastră”¹⁷.

Este imperios necesar ca omul întâi să fie pnevmator ca să poată deține darurile necesare dobândirii stării de hristos. Cu alte cuvinte nu poți ajunge la Hristos decât prin harul divin prin Duhul Sfânt în cadrul Sfintei Biserici. Mai mult, pornind de la adevărul conform căruia începutul Bisericii a necesitat pogârârea Sfântului Duh, realizată la Cincizecime, începutul propovăduirii lui Hristos s-a realizat prin lucrarea Duhului Sfânt în care au fost Botezați cei 3000 de oameni după prima propovădure a cuvântului lui Dumnezeu. De aici înțelegem că pentru ca omul să cunoască pe Hristos este absolut necesar cuvântul și Botezul. Actul Cincizecimii aduce peste Apostoli darurile Duhului Sfânt, iar cuvântul lor devine roditor, plin de har și de adevăr, iar cei care l-au ascultat l-au căutat pe Hristos dorind Botezul.

Concluzionând cele evidențiate putem afirma că tainele de inițiere sunt cele prin care omul este restabilit în iubirea Sfintei Treimi. Cel care vine la Sfântul Botez este supus păcatului și morții duhovnicești, iar prin ieșirea din apa Botezului peste care se pogoară Sfântul Duh sfințindu-o, Chipul lui Hristos capătă formă în neofit. Apoi, prin Taina Mirungerii, omul primește pecetea Duhului Sfânt întărindu-l și pregătindu-l pentru experiența vieții în Hristos și pentru gustarea din însuși trupul și sângele Fiului lui Dumnezeu, Care S-a dat pe Sine pentru viața lumii.

¹⁷ **Nicolas Cabasilas**, *La vie de Jesus Christ...*, p. 192.

Cele trei Sfinte Taine sunt într-o relație indisolubilă, iar rânduiala lor definește creșterea omului în viața duhovnicească conform voii divine¹⁸. Harul divin necreat pe care omul îl primește prin tainele de inițiere este incomprehensibil pentru cei din afara vieții în Hristos, însă pentru cei ce rămân în credință ca urmare a conlucrării libere și conștiente cu harul, el reprezintă puterea ontologică ce-l menține pe om viu în veci.

Bibliografie selectivă

1. Alexandru, Pr. Tudor I., "Unitate și diversitate în Faptele Apostolilor", în Studii Teologice, nr. 7-10, 1983
2. Andrusos, Hristu, Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene, trad. de D. Stăniloae, Editura Tipografiei Arhiepiscopale, Sibiu, 1930.
3. Anselm de Canterbury, De ce s-a făcut Dumnezeu om, trad. de Emanuel Grosu, Editura Polirom, Iași, 1997.
4. Antonie Plămădeală, Episcop Vicar Patriarhal, Biserica slujitoare, București, 1972
5. Idem, Tâlcuiri noi la texte vechi. Editura Arhiepiscopală, Sibiu. 1989
6. Banu, Emilian, "Lucrarea Sfântului Duh în operă Sfântului Simeon Noul Teolog", în Studii Teologice, nr. 1-2, 1980
7. Băbuș, Magistrand Protos. Gr., Agapa și Liturghia în Biserica primară, în "Studii teologice", nr. 7-8, 1954
8. Bel, Valer, Biserica și Euharistie, în "Studii Teologice", XXXIV (1982).
9. Bobrinskoy, Boris, Împărtășirea Sfântului Duh, trad. de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Editura I.B.M. al B.O.R., București, 1999.
10. Branște, Ene, Explicarea Sfintei Liturghii după Sfântul Nicolae Cabasila, Editura I.B.M. al B.O.R., București, 2011.
11. Idem, "Originea, instituirea și dezvoltarea cultului creștin", în Studii Teologice, an X (1963), nr. 3-4

¹⁸ Mollat, D., *Synbolismes baptismaux chez Saint Paul...*, p. 80.

12. Bulgakov, Sergiu, Dogma euharistică, trad. de Paraschiv Angelescu. Editura Librăriei Pavel Suru, București, 1936.
13. Cabasila, Nicolae, Despre viața în Hristos, trad. de Teodor Bodogae. Editura I.B.M. a B.O.R.. București. 2009.
14. Chițescu, Nicolae, I. Todoran, I. Petreună, Teologia Dogmatică și Simbolică, vol. II, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005.
15. Cîțirigă, Vasile, Preoția credincioșilor în Biserică și în societate, Editura Ex Ponto, Constanța, 2004.
16. Coman, Vasile, Liturgia este jertfă nesângeroasă a Mântuitorului, în "Mitropolia Ardealului", 1964.
17. Dr. Nicolae Neaga, Hristos în Vechiul Testament, Sibiu, 1944
18. Episcop Vasile Coman, Mântuirea în Iisus Hristos prin Biserică, în Ortodoxia, nr. 2, 1985, p. 350.
19. Eutimie Zigabinos, Comentariul Sfintei Evnghelii după Matei, trad. de Pr. Constantin Grigore și Sava T. Saru, Râmnicul Vâlcea, 1931, vol. I
20. Felmy, Karl-Christian, Dogmatica experienței ecleziale, Deisis, Sibiu, 2002.
21. Florovsky, Pr. Georges, Biblie, Biserică, Tradiție. O viziune ortodoxă, Traducere și prefață de Radu Teodorescu, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2006.
22. Galeriu, Pr. Constantin. Jertfă și Răscumpărare, în Glasul Bisericii, nr. 1-2, 1973, p. 109.
23. Idem, Convorbiri duhovnicești cu Ioanichie Bălan, Roman, 1984
24. Idem, Preoția Cuvântului, în Ortodoxia, nr. 2, 1979
25. Guthrie, Donald, Evrei. Introducere și comentariu, Editura Scriptum, Oradea, 2011.
26. Hendriksen, William, Comentariu la Noul Testament. Evanghelia după Matei, Editura Reformatio. Oradea. 2006.
27. Hristu Andrusos, Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene, trad. de pr. D. Stăniloae, Sibiu, 1930
28. Idem, Simbolica, trad. de Prof. Iustin Moiescu, Craiova, 1955, p. 187.
29. Jean Meyendorff, Biserica Ortodoxă ieri și azi, trad, de Cătălin Lazurca, Ed. Anastasia, București, 1996, p. 162.

30. Marshall, I. Howard, Faptele Apostolilor. Introducere si comentariu, Editura Scriptum, Oradea, 2009
31. Mihoc, Pr. Vasile, "Botezul lui Ioan și Taina Sfântului Botez", în îndrumător Bisericesc, Sibiu, 1976.
32. Idem, Meditații la Evangheliile Duminicilor Triodului și Penticostarului. Editura Teofania, Sibiu, 2008.
33. Mircea, I, "Organizarea Bisericii și viața primilor creștini după Faptele Apostolilor", în Studii Teologice, VII (1955), nr. 1-2
34. Moldovan, Pr. drd. Ilie, Teologia învierii în opera Sfântului Maxim Mărturisitorul, în Studii Teologice, nr. 7-8, 1968
35. Idem, "Botezul Domnului sau descoperirea sensului divin al vieții", în Telegraful Român, 1984.
36. Nellas, Panayotis, Omul-animat îndumnezeit, trad. diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu 1994
37. Nicolae Cabasila, Tălcuirea dumnezeieștii Liturghiei, trad. de Ene Braniște, EIBMBOR, București, 1946.
38. Nicolae Chițescu, Biserica - trupul tainic al Domnului, Editura Tipografia Cărților Bisericești, București, 1942.
39. Popescu, Prof. Dr. Teodor M.. Biserica și cultura, Ed. IBMBOR, București, 1996.
40. Preda, Constantin, Propovăduirea apostolică - structuri retorice în Faptele Apostolilor, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005
41. Idem, Credința și viața Bisericii primare. O analiză a Faptelor Apostolilor, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002
42. Prelipcean, Pr. Prof. Vladimir, Hristos – model de slujire a oamenilor, în Glasul Bisericii, XXV, nr. 5-6, 1966
43. Prof. N. Chițescu, Condițiile însușirii mântuirii, în Studii Teologice, nr. 1-2, 1950
44. Idem, Iisus Hristos, centul vieții noastre, în Glasul Bisericii, XV, 1956, nr. 8-9

45. Idem, Pr. I. Todoran, Pr. I Petreună, Teologia Dogmatică și Simbolică, Ediția II, vol. II, Cluj-Napoca, Ed. Reîntregirea, 2005
46. Radu Pr. Prof. Dumitru, Mântuiea, a doua creație a lumii, în Ortodoxia, nr. 2, 1986
47. Idem, Tainele inițierii în mistica sacramentală a lui Nicolae Cabasila, în "Ortodoxia" XL, nr. 3. 1989.
48. Idem, "Semnificația Soteriologică a Botezului Domnului", în Ortodoxia, VII (1995).
49. Idem, Caracterul eclesiologic al Sfintelor Taine și problema comuniunii, în Ortodoxia, nr. 1-2, 1978, p. 51.
50. Idem, Tainele inițierii în mistica sacramentală a lui Nicolae Cabasila, în "Ortodoxia" XL(1989), nr. 3.